Символом зради в романі "Берестечко", як і в "Марусі Чурай", виступає князь Ярема Вишневецький. Його пращур Дмитро Байда-Вишневецький, який вважається засновником першої Запорозької Січі, був дуже легендарною особою, героєм історичних пісень і дум. А магнат Ярема як впливова людина міг ставити умови навіть королю, але воював проти власного народу, через те він для Хмельницького найгірший: "Король, султан, визискувач, торгаш, / гнобитель, кат, загарбник войовничий – / то все чужі. А Вишневецький – наш. / І ось тому для мене він найгидчий" [7, 94].

В аналізі своєрідності стильових домінант виявлено поєднання різних пластів оповіді, послаблення функції документа, дидактизму, тенденційності, схематизму сюжетних рішень.

Епічний сюжет історичного роману у віршах із переважанням зовнішніх подій, формувань характерів персонажів через синкретизм низки елементів переходить у сюжет внутрішній, коли їхні "самопрояви" базуються на змінах у психіці дійових осіб.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брюховецький В.С. Ліна Костенко: Нарис творчості / В.С.Брюховецький. – К.: Дніпро, 1990. – 262 с.
2. Клочек Г. Ліна Костенко / Григорій Клочек. – Кіровоград: Степова Еллада, 1999. – 320 с.
3. Сосюра В. Тарас Трясило // Сосюра В. Твори: У 10-ти т. – Т. 6. / Володимир Сосюра. – К.: Дніпро, 1971. – С. 142-197.
4. Багряний І. Скелька. Роман (у віршах) / Іван Багряний [Передмова Д.Чуба]. – Мельбурн: Ластівка, 1984. – 149 с.
5. Костенко Л.В. Маруся Чурай. Історичний роман у віршах. / Л.В.Костенко. – К.: Дніпро, 1982. – 136 с.
6. Горлач Л.Н. Чисте Поле: Історичний роман у віршах. / Л.Н.Горлач. – К.: Радянський письменник, 1990. – 236 с.
7. Костенко Л.В. Берестечко. Історичний роман / Л.В.Костенко. – К.: Український письменник, 1999. – 157 с.

УДК 821.161.2-311.6: 94

ІСТОРИЧНА МІСІЯ СУЧАСНОГО ІСТОРИЧНОГО РОМАНУ (РОЗДУМИ НАД ПРОБЛЕМОЮ)

Іванченко Р.П., к. і. н., професор

Київський міжнародний університет

У статті проаналізовані соціокультурні й політичні умови формування української історичної прози. Автор визначає основні функції і завдання історичного роману на сучасному етапі та перспективи його розвитку в майбутньому.

Ключові слова: духовний геноцид,інформаційні технології, історична проза, історичний роман, пропаганда.

Иванченко Р.П. ИСТОРИЧЕСКАЯ МИССИЯ СОВРЕМЕННОГО ИСТОРИЧЕСКОГО РОМАНА (РАЗМЫШЛЕНИЯ НАД ПРОБЛЕМОЙ) / Киевский международный университет, Украина.

В статье проанализированы социокультурные и политические условия формирования украинской исторической прозы. Автор определяет основные функции и задания исторического романа на современном этапе и перспективы его развития в будущем.

Ключевые слова: духовный геноцид, информационные технологии, историческая проза, исторический роман, пропаганда.

Ivanchenko R.P. HISTORY MISSION FOR THE MODERN HISTORY NOVEL (COGITATIONS ON PROBLEM) / Kyiv International University, Ukraine.

Sociocultural and political conditions of the shaping ukrainian history prose are analysed in the article. The author defines the main functions and tasks of the history novel on modern stage and prospects of its development in the future.

Key words: spiritual genocide, information technologies, history prose, history novel, propaganda.

Новітня доба суспільного розвитку – доба великого технічного прогресу і найдосконаліших форм агресивних імперіалістичних воєн – інформаційних, культурологічних, психологічних. Мета цих війн – підпорядкування собі інших народів і територій не силою зброї, а методом впливу на свідомість, психологію населення, методом поширення своїх політичних, культурних, економічних ідеалів, і в такий спосіб забезпечення собі джерела для власної могутності й владарювання у світі.

Україна не лишилась осторонь подібних впливів і проблем, пов'язаних із ними. Можна навіть сказати, що вона опинилась під перехресним вогнем подібних цивілізаційних прагнень своїх сусідів із двох боків, що поставило українську націю на межу звичайного виживання і втрати власного історичного майбутнього.

Справа полягає в тому, що давні традиції народів, зокрема великих імперських держав, нині здобули потужну технологічну зброю у поширенні своїх ідей, своєї культури, менталітету – через модерні науково-технічні засоби впливу у формуванні свідомості й поглядів найширших верств населення як у власній державі, так і в інших, зокрема в сусідніх країнах. Відомо, що велику роль відіграють тут численні радіо- і телеканали, інтернет, не говорячи вже про широку мережу книговидання та періодичну пресу, котрі перебувають у руках новоявленого українського капіталу і, значною мірою, представників фінансових груп окремих іноземних держав.

Постійне зомбування потрібною інформацією, із численними фальсифікаціями і так званими "документами"-фальшивками, нібито, архівними матеріалами, які все частіше з'являються на різних виставках, на комп'ютерних сайтах, у публікаціях тощо, формують у свідомості населення атмосферу довір'я, правдивості, й, зрештою, закріплюються в ній як істинні й правдиві. До того ж, якщо взяти до уваги й ту нечисленну інформацію про застосування в засобах масової інформації біоенергетичних методів – новітньої інформаційної зброї, що діє через біополе людини за принципом гіпнозу, то можна зробити висновок, що така інформаційна війна стала в руках владних структур і окремих груп можновладців досить перспективною.

Прикладом цього може бути відоме явлення і діяльність так званого "Білого братства" кібернетика Ю.Кривоногова і якоїсь М.Мамонової, що себе називала Деві Христос. Вони діяли в Києві на початку 90-х років XX ст. і показали унікальний приклад зомбування масової свідомості. Отже, боротьба почалася за впливи на свідомість і психіку мас українського населення, щоб привернути його на свій бік, під знамена тих чи інших політичних партій, за якими стоять певні фінансові групи. Найновіші події в українській освіті й культурі, що пов'язані з витісненням із історичної науки і вишів різних переломних подій історії, культурних цінностей, традицій рідної мови, із загальним скороченням учительських кадрів в школах, коли в класах замість 25-30 осіб учнів зобов'язують мати більше 40 осіб, яких практично учителю проконтролювати неможливо, – свідчить, що деяким політичним групам, котрі здобули або хочуть здобути владу, потрібне не цивілізоване українське суспільство, а здеморалізована неосвічена маса слухняного бидла. Як справедливо зауважив у своїй статті Голова Верховного суду В.Маляренко – доктор юридичних наук, член-кореспондент Національної академії правових наук – в Україні й сьогодні, як і в підневільні минулі роки "немає культу, престижу та заохочення знань", тому в суспільстві "немає базового морального, етичного підґрунтя" [1, 6]. Власне тут не зовсім так – підґрунтя є, але воно з новою силою цілеспрямовано й жорстко нищиться новітньою зброєю – духовним геноцидом.

Ми є свідками цього процесу і маємо розуміти його сутність. Маємо шукати нових засобів оборони й утримання давньої власної морально-етичної та культурно-політичної ідентичності й утверджувати її у своїх літературних, історичних та наукових творах.

Власне, ці засоби винайдені освіченими попередниками різних народів. Вони застосовувались у багатьох країнах світу в різні історичні епохи. Тепер їх треба з новою силою піднести й роз'яснити нашим громадянам – читачам. Наповнити новим досвідом і новими засобами впливу. Це, передусім, утвердження самосвідомості етносу на власних історико-політичних та культурних традиціях, збереження історичної пам'яті, розуміння уроків історії власної державності в перспективі цивілізаційного розвитку, значення своїх власних досягнень у твореннні й утвердженні власної мови, розвитку освіти та науки, які стають опорою в державницькому поступі особливо в наш інформаційно-технологічний час.

Адже недарма ще в епоху Римської імперії з'явилось і поширювалось прислів'я: "Чия мова – того й держава". Тому в різні епохи історії в імперських колах завжди виникали закони про нищення мови, освіти та історичної пам'яті підкорених народів, проводились процеси денаціоналізації їхньої освіченої еліти й злиття її з панівною імперською верствою, аби вона не стала провідною силою у відстоюванні політично-державної та національно-культурної спадщини власного етносу.

Наша українська історія має чимало періодів такої політики – і з боку Польської держави, яка від середини XIV ст. встановила своє панування над західноукраїнськими землями – і з боку Московського царства, а згодом і Російської імперії, особливо починаючи від XVIII ст., яка підкорювала своїй владі гетьмансько-козацьку українську державність. Геополітичне становище України в центрі Європи,

наявність помірного клімату і великих просторів родючого чорнозему, лісів, річок, озер, опертя в береги теплих морів, передусім Чорного моря – ставали причинами численних завойовницьких агресій як зі сходу, так і з заходу. Східні ординські завойовники, як і західні, спрямовували свої зусилля проти державно-політичних та культурно-духовних здобутків українського народу. Відомо, що від XVIII ст. до кінця XX ст. тільки самодержавний та більшовицький уряди видали близько 70 різних указів, приписів, розпоряджень про нищення української мови та української книжки. На західних українських землях українська мова також не визнавалась мовою освіти з боку польської держави.

Згадаймо сумнозвісні слова Валуєвського циркуляру 1863 р. та Емського указу 1876 р., у яких видання українських книжок називалось "преступными действиями", бо, нібито, "никакого малороссийского (тобто українського – авт.) языка не было, нет и быть не может".

Подібні репресивні дії підтримувались навіть частиною російської інтелігенції. Приміром, В.Бєлінський різко заперечував потребу розвитку української мови і літератури, негативно ставився до української літератури взагалі, яка, на його думку, була низькопробною і безкультурною: "Ми маємо повне право сказати, що тепер уже немає малоросійської мови, а є обласне малоросійське наріччя, як є білоруське, сибірське та інші подібні їм обласні наріччя…" [3, 177].

І ще є унікальна його оцінка творчості Т.Шевченка: "…Здравый смысл в Шевченке должен видеть осла, дурака и пошлеца, а сверх того, горького пьяницу, любителя горелки по патриотизму хохлацкому". Він називав його "хохлацким радикалом", а П.Куліша ("экая свинская фамилия!" – вигукує цей інтелігент) – за те, що він надрукував у петербурзькому журналі статтю про історію України, у якій сказав, що Україна має відбитись від Росії – звинувачує в "хохлацком патриотизме". Далі цей автор обурено вигукує: "Вот что делают эти скоты, безмозглые либералишки. Ох эти мне хохлы! Ведь бараны – а либеральничают во имя галушок и варениковсо свиным салом!" Фактично, це була оцінка і всього українського національного руху і його здобутків [4, 114].

У минулому і в попередніх століттях при таких політичних обставинах, коли український народ узагалі не визнавався як осібний слов'янський етнос, історична проза українських авторів була незначною за тиражами і не відігравала особливої ролі для піднесення національно-історичної свідомості мас. У радянську епоху ситуація у своїй сутності залишалася такою ж.

Рідко з'являлися наукові історичні праці та історична проза, які правдиво висвітлювали державно-політичні здобутки українського народу. Їхній вплив на формування самосвідомості та політичної культури неписьменного населення був досить обмеженим. Більше того, як і раніше, історія ранньофеодального періоду українського етносу – епоха Київської Русі та Галицько-Волинського князівства або Руського королівства – були привласнені імперською російською історіографією.

Фактично лише в 60-х рр. минулого століття – після відходу від управління диктатури Й.Сталіна – починається процес активного національного літературно-мистецького розвитку. Українські письменники підхопили творчі початки письменників 20-х років і представили своїм сучасникам український історичний роман як форму пізнання своєї минувшини. Цим вони допомагали мільйонам читачів пізнавати з досвіду минулого певні історичні уроки.

Із цього часу українська історична проза залишається найвпливовішою силою в осягненні великої і багатогранної історичної спадщини нашого народу, у пізнанні й аналізі історичних трагедій і конфліктів, найважливішим пізнавальним методом у розкритті психології нації, влади і можновладців, народження й культу в середовищі владної еліти політичного холопства та зверхності, мстивості тим, над ким піднімались і кому раніше служили окремі групи владолюбців.

Звичайно, компартійні більшовицькі штампи продовжували й далі тяжіти над авторами та їхніми творами, але все ж цей жанр літератури переносив мільйони читачів у життя суспільства, його минулий досвід і державницьке буття. І це одне вже знайомило наш народ із тим, що він мав власну державницьку історію й політичну культуру, як і інші народи європейського континенту, хоча дамоклів меч компартійних оцінок іще довго нависав над душами і думами як авторів, так і читачів. Та кожного разу автори історичних романів намагалися використати досягнення історичної науки і залишали осторонь численні кайдани ідеологічних компартійних вказівок різних вождів і вождиків.

Крига заборон скресала. Історія глибше, ширше й сміливіше входила через історичну прозу в душі й серця мільйонів читачів, вони відчували її могуть, бо вона стверджувала самобутність українців, їхню державницьку історію, їхню історичну місію на європейському континенті. Із глибин минувшини зрінали призабуті державні діячі, полководці, гетьмани, дипломати, літописці, письменники, політики, просвітники, революційні подвижники – і все це разом готувало духовний переворот у свідомості мільйонів людей, які по-новому почали поціновувати і сучасність.

Саме тоді утверджувались у свідомості українського народу реальні герої, реальні страдники й борці за його волю, яких вони раніше не знали й не могли оцінити. І саме в той час у суспільстві відбувається інтелектуальний вибух самоусвідомлення і розуміння власної значимості в історії. Це вже були 80-ті

роки минулого століття. Пригадаймо оті нічні черги людей у книжкових магазинах, коли читачі хотіли замовити видання давніших істориків, коли історичні романи розкуповувались упродовж кількох хвилин.

Українська історична романістика поряд з історичною наукою формувала, отже, новий рівень усвідомлення нашого суспільного життя, де людина стає епіцентром на шляху поступу. Цим самим створювались підмурки нових суспільних перемін та інтелектуальних і політичних змін. Власне, цим готувалась наша оксамитова революція – проголошення Незалежності України у серпні 1991 р.

Та минув короткий час – і ситуація знову змінилась байдужістю і розчаруваннями у тих революціях, що відроджували нашу державницьку ідею. Адже відомо: одні борються, а інші, що сидять по кутках, потім забирають владу. І роблять усе, щоб забрати в людини мову, історію, книжку, щоб утвердити лишень себе.

І ось нова ситуація: технологічний прогрес витісняє книжку. Зокрема, історичну книжку витісняє політика тих груп, які задля одержання влади готові віддати або продати все. У долі історичної романістики настає нова смуга: її починають формувати ЗМІ та Інтернет чужих держав для їхніх власних інтересів.

А головна ідея цих настирних пропагандистських перемін залишається старою як світ. Українці, бачите, дика нація, і, мабуть, навіть не нація, а якийсь набрід, не здатний ніколи створити свою власну державу. А те, що така державність все ж була – то якась випадковість, дарунок чужих урядів, який українцям був просто не потрібний. Ось слухайте: "Современное украинское государство – во многом историческая случайность, рожденная разломом цивилизаций"; "Украинцы вечно получают независимость как дар судьбы, как Божий промысел. Она падает на них нежданная, негаданная и вобщем-то…ненужная…"; "Гайдамаки – не воины, а разбойники, воры, пятно нашей истории…"; "… галичане практически не имеют ничего общего с народом Великой Украины… У нас разные враги и разные союзники. Более того, наши союзники и даже братья их враги, а их "герои" (Бандера, Шухевич) для нас убийцы, предатели и пособники гитлеровских палачей" [6, 188].

Ці ідеї близькі до тез сусідніх "братских" авторів, які стверджують, що потрібно відновити Росію "в кордонах початку століття (ХХ – ред.), чи хоча б у кордонах 1977 р. І ми здобудемо її без жодного пострілу" – стверджує В.Жириновський [7, 3]. Бо, як пише ще один сучасний теоретик – О.Дугін, – "дальнейшее существование унитарной Украины недопустимо. Эта территория должна быть поделена на несколько поясов" [8, 359]. А колишній міністр іноземних справ Російської Федерації А.Козирєв у 2003 р. сказав іще точніше: "Нам нужна, на самом деле, вся Украина, а не только Керченский пролив" [9, 1].

Щоб здобути "всю Україну без жодного пострілу" противники нашої держави у вітчизняних ЗМІ, як в російських, так і в українських, активно насаджують ідеї неспроможності українського народу до державницького життя, переконують, що начебто українці ніколи не мали своєї держави, своїх державних і політичних діячів, а якщо й була Київська Русь і Галицько-Волинське князівство – то це держави російського народу. Окрім того у ЗМІ, літературі й публіцистиці насаджується розважальна тема з різними вульгаризаціями і навіть лихослів'ям, смакується нецензурщина і різні сексуальні вибрики, якими так багата сучасна європейська література. Ось 20 вересня чую по Бі-Бі-Сі (ВВС) інформацію (С.Пиркало), що ця література активно перекладається в нас із іноземних мов, але європейська сексуальна індустрія настільки багата отими вульгарними термінами, яких у нашій мові не існує, що наші перекладачі мусять вигадувати свої подібні терміни!

І ось така література отримує в нас найширшу рекламу і підтримку – в тому числі й на конкурсах Бі-Бі-Сі (ВВС) та на інших міжнародних конкурсах. Справді-бо, нехай українці читають оті книжки і линуть у той грайливий віртуальний світ, аби не думали про суспільні проблеми в своїй державі, які тим часом вершать чужі, часом злочинні групи, що намагаються насадити в нашій Україні свої власні закони і порядки. А настане час всенародного волевиявлення – то в нас уже є випробувані методики збирання голосів виборців: конверти з грошима, пакети з гречкою та олією, і навіть "правильно" підібрана лічильна комісія, яка знає, що перемога в руках тих, хто рахує, а не голосує…

Усе це свідчить, що справжня духовна культура, у тому числі й література, та ще й історична, у нас є найбільшою перешкодою для наступу отаких новітніх суспільних ідей. Тому і відсутні випадки друкування нових і перевидань давніших історичних творів, тому і зникає у нас взагалі видання українських книжок. Та водночас це свідчить і про те, що завдання розвитку національної духовної культури, фундаментом якої є історична пам'ять і її складова – історична романістика, – набувають надзвичайної ваги. Тому, вважаю, історична проза мусить тепер якнайдалі відійти від форми звичайної розважальності і гри фольклорно-етнографічного характеру, якими переповнені писання наших багатьох навіть дуже талановитих романістів, також відійти від тенденції описовості битв чи діянь якихось видуманих персонажів. Тепер доконечно, мені здається, авторам варто максимально наблизити й розшифровувати психологію реальних, справжніх діянь і подій, часом обіпертись чи процитувати документ, щоб довести, що письменник не фантазує, а говорить правду, що Істина – жива і говорить зі

сторінок літопису, угоди, щоденника, урядової постанови, листа сучасника і зі сторінок книжки письменника.

Завдання автора – історичного романіста – розкрити історичну реальність (а не вигадувати нереальні події та дії), показати суспільний розвиток, логіку і психологію її існування. І тоді Історія ввійде у свідомість людини, будитиме розум, тривожитиме серце і виведе на стежки пошуку правдивих дій і необхідних вчинків. Тоді історичний роман принесе свій незабутній урок суспільству – більший, глибший, емоційніший, аніж сухий науковий виклад наукового дослідження чи навіть найдоступнішого підручника.

Адже уроки історії ніколи не втрачають своєї вартості. Через те на істинну історію в усі віки існування людства йшло полювання для її знищення, заборони і відверто спрямовувались жерла гармат не лише з різних державницьких структур, які намагалися диктувати історикам, як їм писати про історію – хто був зрадником, хто велетом, хто був другом, а хто – ворогом; а й спрямовувались найпотужніші артилерійські гармати зі снарядами, як те зробив у роки національно-визвольних змагань більшовицький командир Муравйов, давши наказ прицільно стріляти з гармат у будинок Михайла Грушевського, що на вулиці Паньківській у Києві, у січні 1918 р., щоб знищити його унікальну історичну бібліотеку.

То й зараз не раз спостерігаємо, як владолюбці в декотрих державах, дорвавшись до високих крісел влади, диктують суспільству свою "найвищу" історичну правду, забуваючи, що Бог – усе бачить! Вони роздмухують нову хвилю інформаційно-імперіалістичної війни, щоб знищити державно-історичну свідомість народу і тих, хто відновлює її рідною мовою й доносить до свідомості людей. Адже ще апостол Павло сказав: "Волію п'ять слів зрозумілих сказати, щоб і інших навчити, аніж десять тисяч чужою мовою". І ще: "Коли я молюсь чужою мовою, то молиться мій дух, а мій розум без плоду". Отже, людська свідомість і особистість утверджується рідним словом, із яким письменники звертаються зі словом до громадян, і в якому історія несе свій досвід, що годує розум мільйонів читачів.

Тож історія – це справді кров і мозок політики, основа державницької свідомості народу, на якій виростає і тримається його держава і його майбутнє. А історична проза для нинішнього суспільства – це найдоступніша форма творення сучасного світогляду, бо через специфічні методи політично-психологічного аналізу історії рідною мовою утверджує в людині знання і досвід нашої минувшини, допомагає будувати майбутнє нашого народу, утверджуючи політичну культуру свого народу через освіту. Бо тільки освічене суспільство спроможне стати успішним, як справедливо зауважує у своїй статті професор В.Маляренко: "політика держави випливає з духу народу, з духу його поводирів" [1, 6].

Але цей шановний автор, пояснюючи цивілізаційну відсталість українців і наводячи для цього цитати багатьох відомих діячів культури, вбачає причину такої відсталості в тому, що наш народ, нібито, "не був творцем, а споживачем. Він нічого великого, вагомого сам не створював… Людина-споживач уподібнюється тварині, яка свої зусилля, крім продовження роду, направляє на те, щоб лише їсти та "викидати" перетравлене" [1, 6].

Українці, далі твердить наш учений голова Верховного Суду України, можуть "продуктивно працювати на благо держави лише за умови, що їх жорстко поганяють батогом. До речі, ним майстерно володіли за радянської влади. Під свист такого "батога" в Україні побудовані сотні могутніх заводів і фабрик, залізниці,порти, міста і села. Ним підіймали на достойну висоту освіту і медицину, науку і культуру, життєвий рівень людей" [1, 6].

На жаль, повне незнання власної історії держави, культури, науки могло кинути цього видатного ученого в бік такого нігілізму й цинізму.

Уявіть, що він навіть не знає, коли виникла перша державність нашого народу – Київська Русь. А це – відноситься до середини VII ст. Він же твердить, що вона виникла в IX ст., тобто, коли новгородський воєвода Олег на прохання змовників-бояр підступно вбив у столиці Київської Русі в Києві останнього представника династії Києвичів, князя-християнина Аскольда. Він не знає, що державність українського народу від Київської Русі без історичної паузи в епоху монголо-ординської навали переходить до Галицько-Волинського князівства і від 1253 р. воно стає називатись королівством Руським. Ця держава проіснувала до сер. XIVст. – тобто 700 років. І цей народ нічого не створив?

Лише від середини XIVст. Польське королівство завойовує українську землю, уся освічена українська еліта полонізується, католичиться. Але народ – зберігає духовну культуру, свою історичну пам'ять, засновує школи, гуртується навколо православних церков, створює свій вищий навчальний заклад (1615 р.) – Києво-Могилянську колегію. Тож Павло Алепський із Сирії, побувавши на нашій землі, залишив захоплені спогади: "… по всій землі руській, тобто козаків, ми помітили прекрасну рису, що дуже здивувала нас: всі вони, крім небагатьох, навіть більшість їхніх жінок і дочок, уміють читати і знають порядок церковних служб і церковні співи; крім того, священики навчають сиріт і не лишають їх неуками блукати по вулицях…"; "…дітей більше, ніж трави, і всі вони вміють читати, навіть сироти" [10, 148].

У Подніпровському регіоні створюється козацтво, яке уже в XVII ст. зуміло вигнати іноземних загарбників і піднести єдину в Європі республікансько-демократичну козацько-гетьманську державу, створює першу в Європі Конституцію (1710). Ця українська держава, проте, змушена була шукати допомоги в сусідній православній Російській державі. Проте, як і в польську добу, московські правителі згодом підгорнули її під свою владу, проводили денаціоналізацію еліти, не давали українському народові розвивати своєї освіти і культури сотні років!

Унаслідок цього, уже наприкінці XIX ст. в Україні було лише 0,2 відсотки українців із вищою та середньою спеціальною освітою, котрі зосереджувались в основному по селах [11, 505]. А в наступному XX ст. , зокрема, у 20-30-х рр. почалося систематичне винищення свідомого українства й селянства. В одному північному концтаборі – Сандомосі – у 30-ті роки було розстріляно 667 осіб письменників і багатьох видатних діячів культури, було знищено 100 тисяч українських комуністів, серед них 10 членів Політбюро і т.д. За 1937-1941 рр. в СРСР до катівень було відправлено 5,2 млн. осіб, серед яких значний відсоток становили українці.

А щодо розквіту економіки України під свист більшовицького "батога", то відомо, що лише в передвоєнний час в сільському господарстві був досягнутий рівень 1913 року. В галузі ж промисловості Україна залишалась, попри всі будівництва, сировинно-обробною базою на застарілих технологіях, прив'язаною до російського машинобудування й військової промисловості. Отож про яке піднесення культури народу можна говорити, коли була винищена вся освічена і свідома частина українців?

Цю культуру розчавили правлячі кола попередньої епохи і її потрібно відновлювати знову. Нашій літературі є над чим задуматись і над чим працювати.

Нині перед історичною романістикою, як і перед усією духовною культурою українців, отже, стоїть два завдання: а) піднести на вищий рівень документально-історичну, психологічну і морально-етичну суть історичної правди в її художньо-естетичній інтерпретації зі збереженням головної домінанти – історичної правдивості; б) домагатись організації її друкування й розповсюдження. Інакше ми не витримаємо цього шаленого наступу глобалізації, що тепер служить у світі могутньою зброєю нової імперіалістичної агресії – через цілеспрямоване нищення в таких державах, як Україна – історії як науки, освіти, культурно-історичної спадщини, рідної мови, літератури та економіки, що вдається до роз'єднання нашого народу на окремі регіональні ворогуючі групи, нацьковуючи одну групу на іншу, даючи місце і можливість усім релігійним напрямкам і сектам боротися між собою і залучати до себе окремі частини населення, настроюючи їх одну проти другої і т.д. І всі досягнення з єднання української нації, які спостерігаємо в останні 19 років незалежності і, особливо, в часи Помаранчевої революції на Майдані Незалежності, які, вочевидь, налякали недругів України, нині намагаються знищити, кинути наш люд у брудні хвилі пристосуванства, байдужості, політичного зрадництва, аби відвернути їхню увагу від справжніх фанатичних професійних зрадників і політиканів, котрі тепер випливають на поверхню нашого політичного життя. Найголовніше завдання в тому, щоб виховати в нових реаліях українського життя нову політичну культуру народу, його свідомість і відповідальність за своє майбутнє.

Бо, як сказала (або могла сказати) свята рівноапостольна княгиня Ольга: "… коли в народу відбирають його велике минуле, народ мізерніє, знесилюється його державницький дух… Коли народ забуває своїх великих пращурів і своє слово – забудуть і його. Сійте ж, сини мої (і дочки – авт.) свою правду в свою ниву. Розорюйте ж перелоги, сійте велике – і воно вродить величчю!.." [11, 698].

Адже уроки історії, як давньої, так і сучасної, коли доступно подані в літературному письмі, мусять навчити і нас, сьогоднішніх громадян України. Бо коли "немічні й безсилі візьмуть державне кермо до рук, – зруйнують світ, зроблять його схожим на себе – таким же немічним і безсилим. Ні, не можна давати їм на це свободи. Лише сильні розумом і прозірливістю, лише здатні на відвагу й терпіння мусять володіти світом!.. Тоді й немочі буде менше серед простих умом – бо кожен захоче урівнятись не із слабким, а з сильним і величним" [11, 699], – говорить один із персонажів відомого роману.

Прислухаймось до голосів із глибин віків наших…

ЛІТЕРАТУРА

1. Маляренко В. Чому Україна відстала країна? / В.Маляренко // Голос України. – 2010. – 25 вересня. – С. 6.
2. Анненков П.В. Анненков П.В. и его друзья. Литературные воспоминания и переписки. 1835 – 1880 гг. / П.В.Анненков. – СПб.: Издание А.С.Суворина, 1892. – 666 с.
3. Белинский В.Г. Полное собрание починений: В 12 т. – Т. 5. – М.: Изд-во АН СССР, 1954. – 480 с.
4. Белинский В.Г. Полное собрание починений: В 12 т. – Т. 12. – М.:Изд-во АН СССР, 1956. – 560 с.
5. Кониський О. Тарас Шевченко-Грушівський. Хроніка його життя / Олександр Кониський. – К.: Дніпро, 1991. – 702 с.

6. Табачник Д.В. "Утиный суп" по-украински / Д.В.Табачник. – Харків.: Фолио, 2008. – 544 с.

7. Жириновский В. Крах четвертого интернационала / В.Жириновский // Известия. – 1994. – № 17. – С. 3.

8. Дугин А. Основы геополитики России. Геополитическое будущее России. – М.: АРКТОГЕА-центр, 1999. – 298 с.

9. Тузла: З ким маємо справу? // День. – 2003. – № 196 (31 жовтня). – С. 1.

10. Історія України. Хрестоматія. – К.: ІЗМН, 1996. – 480 с.

11. Борисенко В.Й. Курс української історії. З найдавніших часів до XX ст. / В.Й.Борисенко. – К.: Либідь, 1996. – 616 с.

12. Іванченко Р. Отрута для княгині / Раїса Іванченко. – К.: Дніпро, 2010. – 461 с.

УДК 821.161.2:81’373.2

ОНОМАТВОРЧІСТЬ ЯК СКЛАДНИК ІДІОСТИЛЮ П.ЗАГРЕБЕЛЬНОГО (ЗА РОМАНОМ "ДИВО")

Ільченко І.І., к. філол. н., доцент

Запорізький національний університет

У статті аналізується ономатворчість роману "Диво" П.Загребельного, визначаються основні функції власних назв.

Ключові слова: власна назва, онім, ономастикон, антропонім, топонім, гідронім.

Ильченко И.И. ОНОМАТВОРЧЕСТВО КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ИДИОСТИЛЯ П.ЗАГРЕБЕЛЬНОГО (РОМАН "ДИВО") / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье анализируется ономатворчество романа "Диво" П.Загребельного, определяются основные функции собственных имен.

Ключевые слова: собственное имя, оним, ономастикон, антропоним, топоним, гидроним.

Ilchenko I.I. ONYMACREATION AS A CONSTSTUENT OF P.ZAGREBELNY IDIOSTYLE (NOVEL "DYVO") / Zaporizhzhya National University, Ukraine.

The author of the article analyses the onymacreation of P.Zagrebelny novel "Dyvo" and determines the main functions of the proper name.

Key words: proper name, onim, onomastikon, antroponim, toponim, hydronim.

Цілковита антропоцентричність художнього тексту зумовлює наявність у ньому такого виду номінації, як власні імена. У вивченні основних теоретичних і практичних питань ономастики, а також проблем поетонімії художнього твору велике значення мають праці таких дослідників, як В.Никонов, О.Суперанська, В.Михайлов, Ю.Карпенко, Е.Магазаник, Г.Ковальов, Є.Отін, Л.Белей, В.Калінкін, Л.Андреєва та ін. Проблемами художнього ономастикону на цьому етапі розвитку науки є різнобічне вивчення його функціонально-стилістичних можливостей, виявлення загального й індивідуального в принципах поетичної номінації, систематизація індивідуальних ономастиконів. Поетичне мовлення стає об’єктом уваги вчених як функціональна система, у якій інтенсифікуються живі, реальні процеси існування та розвитку мови, зокрема процеси стилістичного маркування, нормування. Вивчення поетичного мовлення як особливої форми комунікації дедалі зміщується до лінгвістичної проблематики, у якій актуалізуються не тільки стилістичні дослідження або функціональні аспекти основного засобу людського спілкування, а й розвідки загальномовного характеру, пов’язані з питанням становлення й розвитку національних та літературних мов, соціолінгвістичними проблемами. Розв’язання цих завдань допоможе з’ясувати роль художньої ономастики в формуванні ідіолекту письменника.

Одним із дискусійних питань поетики власних імен є проблема, пов‘язана з тими іменами, які функціонують у художньому творі, збігаючись одночасно із власними іменами реальних історичних осіб.

Жанр історичного роману накладає свої вимоги на формування ономастикону твору. Основне призначення літературно-художніх онімів – участь у створенні художньої цілісності твору. На невід’ємний зв'язок історії й сучасності – рівнозначні опори художньої думки в об’ємному, синтетичному сприйнятті світу і людини в світі, в розумінні дійсності народного буття як багаторічного